

The Demand for and Satisfaction with Cultural Activities in Veszprém

A kultúra iránti igény, és a kínálattal való elégedettség Veszprémben

lorincz.katalin@gtk.uni-pannon.hu

¹ University of Pannonia, Faculty of Business and Economics, associate professor

² University of Pannonia, Faculty of Business and Economics, senior lecturer

Bevezetés

A kutatás a veszprémi lakosok kulturális tevékenység iránti igényét és a kulturális kínálattal való elégedettségét vizsgálja. A tanulmány Veszprém történelmi városa esetében bemutatja a kulturális tevékenységek keresleti és kínálati oldalát is. Jelen kutatási eredmények a közsegi KRAFT kutatócsoport munkája nyomán születtek.

A 20. század egyik meghatározó holland pszichológusa szerint „a kultúra a gondolkodás kollektív programozása, amely megkülönbözteti egy csoport vagy egy kategória tagjait másoktól” (Hofstede, 1991). Hofstede felhívja a figyelmet arra, hogy az ember szellemi beprogramozásának három szintje van: az univerzális emberi természet (örökölt), a csoportspecifikus kultúra (tanult) és a személyiség (örökölt és tanult). Nehéz meghúzni a határvonalat az emberi természet és a kultúra között, valamint a kultúra és az egyén személyisége között.

Emberi tekintetben a kultúra egy nép életmegnyilvánulásainak összességét, az életről alkotott elképzeléseit és az ahhoz kapcsolódó irányelveit foglalja össze (Kovács, 2006). A kultúra elemei közé tartoznak a tárgyi kultúra (technika, gazdaság), a társadalmi intézmények (társadalmi szervezetek, oktatás, politikai struktúrák), az ember és az univerzum viszonya (hitrendszer), az esztétika (grafikus és plasztikus művészetek, design, népművészet, zene, dráma, tánc) és a nyelv.

A kultúra jellemzői, hogy befolyása természetes és automatikus, kölcsönösség tapasztalható az elemei között, útmutatást ad az igények kielégítésre, nem statikus, tanult, nem öröklött, közös nyelv és szimbólumok által sajátítjuk el, belénk nevelődik és csoport-specifikus. A kultúra forrásának az alábbiak tekinthetők: nyelv, nemzetiség, oktatás (általános), foglalkozás (specializált oktatás), csoport (etnikum), vallás, család, nem, társadalmi osztály, vállalati vagy szerkezeti kultúra.

A kreatív város – fenntartható vidék (KRAFT) egy új, innovatív, regionális szemléletű fejlesztési gondolkodásmód, amely arra épít, hogy egy régió fejlesztéseinek, beruházásainak sikere döntő mértékben a térség gazdasági és társadalmi szereplőinek hatékony együttműködésétől függ (Miszlivetz, 2015). A KRAFT koncepció három fontos potenciálra épít: kreativitás és innovációs potenciál; kapcsolati tőke, hálózati potenciál és fenntarthatósági potenciál. E három potenciált a következő kulcsterületeken azonosított mutatókkal méri: gazdaság, kormányzás, társadalmi vitalitás, egészség, kultúra, hálózatosodás, természetes és épített környezet, oktatás és tanulás. A KRAFT-Index komplex mutatószámrendszerben – Veszprémre vonatkozóan - is figyelembe vették a kultúrát, a kultúra szerepét. A kultúrán belül a kulturális aktivitást (kereslet), a kulturális kínálatot, továbbá a kultúratámogatást mérték. (KRAFT, 2017)

Veszprém esetén a kultúra fontosságát jelzi az is, hogy meglehetősen magas e szférában a helyi önkormányzati és állami támogatások nagysága. Az önkormányzati adatszolgáltatás alapján az 1000 lakosra jutó kultúratámogatás összege 2017-ben 10 207 796 forint volt.

Adatok, módszertan

Az elemzések alapjául szolgáló adatok egyrészt a KSH településstatistikai (veszprémi) nyilvántartásából (KSH 2018) származnak, melyekkel a kultúra iránti kereslet mérhető:

- rendszeres művelődési formákban résztvevők száma (fő)
- kulturális rendezvényeken résztvevők száma (fő)
„Az otthon keretein kívül eső kulturális lehetőségek, közönség előtt tartott (előadások, kiállítások, illetve műsorok) összefoglaló megnevezése. A kulturális rendezvények közé tartoznak a színházi előadások, mozielőadások, hangversenyek, népi együttesek rendezvényei, muzeális intézmények rendezvényei, szórakoztató egyéb műsorok, közművelődési intézmények rendezvényei.” (Bárdosi – Lakatos, 2005, p. 9.)

A felhasznált adatok másik forrását primer kérdőíves felmérés jelenti, amelyek kitöltetését 2017 őszén végezte a Kőszeg KRAFT Kutatócsoport. A minta reprezentatív, 1200 veszprémi helyi lakos nyilatkozott 65 kérdésről. Ezek közül jelen tanulmányban az alábbi kérdésekre adott válaszokat vizsgáljuk:

- Sorolja fel azt a 3 legfontosabb dolgot, amire Ön büszke Veszprémben! Itt arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyien említik válaszaikban a kulturális életet.
- Milyen további kulturális programokat, eseményeket szeretne látni a településén? Erre a kérdésre adott válaszok alkalmasak a kulturális események fejlesztése iránti kereslet feltárására.
- Veszprém kulturális (pl. koncertterem, színház, múzeum, könyvtár) ...
 - ... életét mennyire tartja fontosnak? (E kérdést egy 1-től 4-ig tartó skálán kellett megválaszolni, ahol az 1-es jelentette azt, hogy egyáltalán nem elégedett, a 4-es pedig azt, hogy nagyon elégedett.) E kérdésre adott válaszok a kultúra iránti keresletre utalnak.
 - ... kínálatával mennyire elégedett? (Az előző kérdéshez hasonlóan 1-4 skálán értékelhették a válaszolók.) E kérdésre adott válaszok a kultúra kínálatával való elégedettséget tükrözik.
 - ... kínálatát milyen gyakran veszi igénybe? (1: soha / 2: évente néhány alkalommal / 3: havonta / 4: hetente) E kérdésre adott válaszok a kultúra iránti keresletet jelzik.

A felmérés módszertanát leíró statisztikák képezik, valamint az utolsó három kérdés kapcsán (Cramer-mutató segítségével) kapcsolatvizsgálatokat is végzünk az alábbi kérdésekre adott válaszokkal.

- Melyik városrészben él? (Belváros, Dózsaváros, Iparváros, Jeruzsálemhegy és Csatárhegy, Egyetemváros, Cholnokváros, Jutasi út menti lakóövezet, Kádárta vagy Gyulafirátót)
- Háztartásában mennyi az egy főre jutó havi nettó jövedelem? (max. 50 ezer, 50-100 ezer, 100-150 ezer, 150-200 ezer, 200-250 ezer, min. 250 ezer Ft)
- Mennyi az eltartott gyermekek száma?
- Mi a legmagasabb iskolai végzettsége? (8 általános, alpfokú, középfokú, felsőfokú, tudományos fokozat)
- Milyen munkakörben dolgozik? (vállalkozó, szellemi alkalmazott: multinacionális vállalatnál, hazai kis- és középvállalatnál, hazai nagyvállalatnál, betanított munkás, szakmunkás, köztisztviselő, közalkalmazott, egyéb)

Azért ezeket az indikátorokat vontuk be a vizsgálatunkba potenciális magyarázó változóként, mert feltételezésünk szerint ezek hatással lehetnek mind a kultúra keresletére, mind a kínálatával való elégedettségre.

A kapcsolatok 5%-os szignifikancia-szinten kerülnek értelmezésre.

LX.

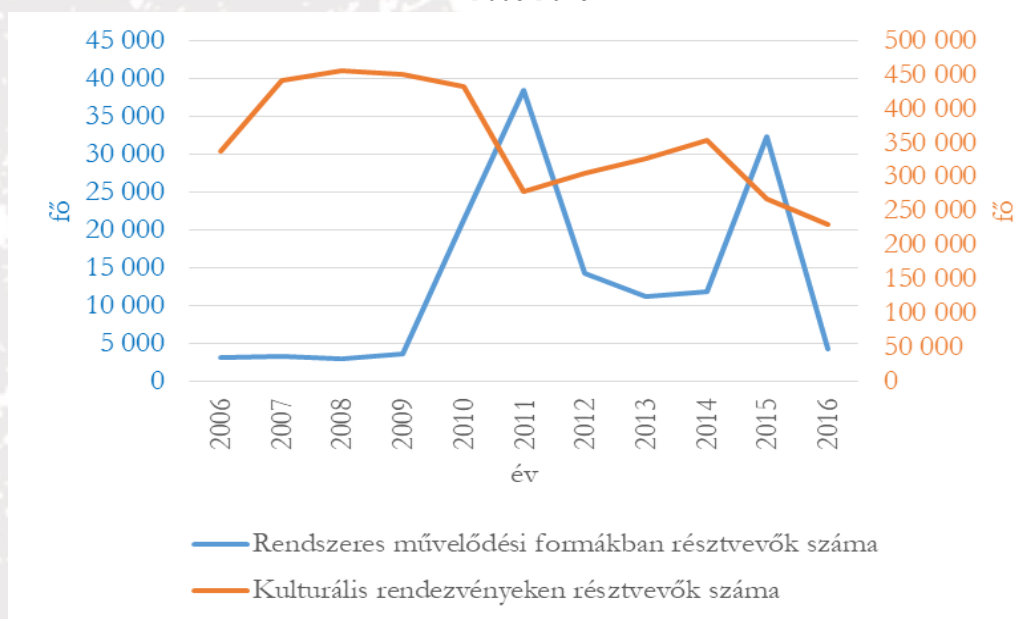
GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

Eredmények

Az eredményeket először leíró statisztikákkal összegezzük, majd a kapcsolatvizsgálatok eredményei kerülnek bemutatásra. A KSH adatai alapján a kulturális aktivitás faktor lakossági részét a rendszeres művelődési formákban, illetve a kulturális rendezvényeken résztvevők számával mérjük. Mindkét indikátor 2006-tól érhető el Veszprémmre vonatkozóan. A 2. ábra ezek idősorát szemlélteti. A késsel jelölt rendszeres művelődési formákban résztvevők száma 2006-ban kevéssel több, mint 3 ezer (3 167) fő volt, 2016-ban meghaladta a 4 ezer főt (4 325 fő). A vizsgált 10 éves intervallumon belül 2011-ben és 2015-ben kiugróan magas volt az ilyen művelődési formákban résztvevők száma, több mint 32 ezer fő (38 390, illetve 32 275 fő). A pirossal jelölt kulturális rendezvényeken résztvevők száma csökkenő trended mutat. A legtöbben (430 ezer fő felett) a 2007-2010 években vettek részt kulturális rendezvényeken. A legutóbbi, 2016-ra vonatkozó adat szerint körülbelül 230 ezren.

2. ábra: A rendszeres művelődési foglalkozásokon és kulturális rendezvényeken résztvevők száma, Veszprém, 2006-2016

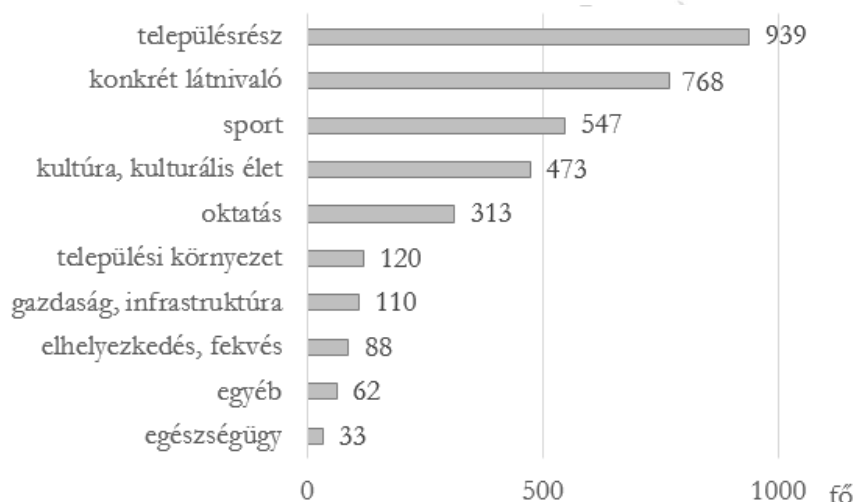

Forrás: saját szerkesztés (KSH, 2018) alapján

A következőkben összegezzük arra a kérdésre adott válaszokat, hogy mire a legbüszkébbek a veszprémiek. Mivel e nyitott kérdésre 3 választ is adhattak, ezért itt a válaszok száma (3 453) meghaladja a kérdőívet kitöltők számát (1 200 fő). A leggyakrabban a következőkre büszkék a veszprémiek (zárójelben tüntetjük fel az említések számát): állatkert (469), vár (385), Veszprém Aréna (283), Pannon Egyetem (269), kézilabda, illetve kézilabda csapat (211), Petőfi Színház (210), belváros, sétáló utca (148), a belváros történelmi része (130), viadukt (79), környezet rendezettsége, parkok, virágok (78).

Az egyes válaszokat 10 kategóriába soroltuk (9 nevesített, és 1 egyéb kategóriába). A 3. ábrán látható, hogy a veszprémi lakosság leginkább településrészekhez köthető dolgokra büszke a város kapcsán. A kulturális élet a 4. leggyakrabban említett kategória.

3. ábra: Mire büszke Veszprémben? – A válaszok kategóriáinak gyakorisága (n=3 453)

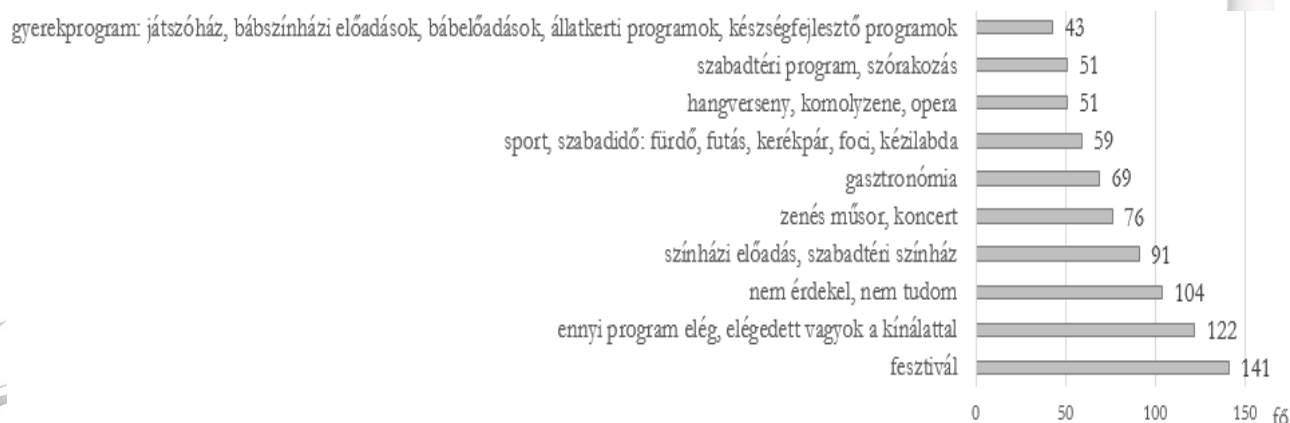

Forrás: 1200 fős veszprémi reprezentatív lakossági felmérés (KRAFT, 2017) alapján saját szerkesztés

A kultúra, kulturális élet kategóriába sorolt 473 említést részletesebben is bemutatjuk. Az 1. táblázatban listázza, hogy mely válaszokat (kulturális intézményeket, illetve kulturális eseményeket) soroltuk e kategóriába, valamint ezek említésének gyakoriságát. Az alábbi kulturális intézményeket, illetve kulturális eseményeket soroltuk e kategóriába (a válaszokban való előfordulásuk gyakorisága alapján rangsorolva): Petőfi Színház (210 említés), kulturális élet (61), Hangvilla (52), Veszprémi Érsekség (43), Utcazene Fesztivál (29), VeszprémFest (19), könyvtár (11), múzeum (8), szórakozás (8), Kabóca Bábszínház (7), Mendelssohn Kamarazenekar (7), Laczkó Dezső Múzeum (6), Művészetek Háza (5), Hősök együttes (4), Pannon Várszínház (3).

A jövőben vágyott kulturális programok nyílt kérdésre adott leggyakoribb válaszokban az 5. ábra mutatja. A legtöbben több fesztivált szeretnének. Érdekes eredménye, hogy a második leggyakrabban választott szerint nem kell több kulturális esemény, már így is elégedettek a kínálattal, a harmadik leggyakrabban választott szerint a veszprémieket nem érdekli ez a témakör, illetve nem tudja megítélni, hogy a jövőben milyen kulturális fejlesztéseket szeretne.

5. ábra: A jövőben vágyott TOP 10 kulturális program, esemény a veszprémi lakosság körében (n=1200)

Forrás: 1200 fős veszprémi reprezentatív lakossági felmérés (KRAFT, 2017) alapján saját szerkesztés

Ez alapján Veszprémben a kulturális kínálattal való elégedettség kapcsán az alábbi megállapítások tehetők.

- A veszprémi lakosság 10%-a elégedett a jelenlegi kínálattal, nem szeretné azt mennyiségében bővíteni.
- A helyiek 9%-a, a korára hivatkozva, illetve motivációja vagy anyagi lehetősége hiányában nem érdeklődik a kulturális események, rendezvények iránt.
- A legnépszerűbb kategória a fesztiválok csoportja, melyet a helyiek sok esetben tematizálnának (gasztronómia, bor, sör, rock).
- Kiemelt érdeklődést mutat a színházi előadások köre. Javaslatok: modern darabok, nevesebb előadók, híres színészek meghívása, több szabadtéri előadás, hazai népszerű vendégelőadások, színházak éjszakája, beszélgetések a színészekkel.
- Gasztronómia és gasztronómiai fesztiválok kínálatának fejlesztése - igény van a főzőversenyek, főzőbemutatók, egy témára koncentráló rendezvények/versenyek (hal, csülök) szervezésére.
- A zenés műsorok, koncertek, szabadtéri programok, szórakozás népszerű fejlesztési irány. A könnyűzene mellett markánsan megjelenik a hangversenyek, komolyzenei koncertek, operaelőadások iránti igény is.
- A helyi lakosság érdeklődik a sport és azon belül is a szabadidős sporttevékenységek iránt.
- A gyerekprogramok kínálatának továbbfejlesztése kimutatható: játszóház, bábszínházi előadás, állatkerti programok és készségfejlesztés

A kultúra fontossága, a vele való elégedettség és az igénybevétel gyakorisága kérdésekre adott válaszok néhány leíró statisztikája látható az 1. táblázatban. Leggyakrabban maximálisan (4-esre) értékelték a kultúra fontosságát, és e kérdésben értéktek leginkább egyet a válaszolók, azaz itt volt a legkisebb a válaszok szórása (11%).

1. táblázat: A kultúrával kapcsolatos kérdések leíró statisztikái

	n (fő)	módusz (pont)	átlag (pont)	relatív szórás (%)
fontosság	1198	4	3,59	11
elégedettség	1188	3	3,29	15
igénybevétel gyakorisága	1197	2	2,44	32

Forrás: 1200 fős veszprémi reprezentatív lakossági felmérés (KRAFT, 2017) alapján saját eredmények

A kulturális kínálattal való elégedettséget tipikusan 3-asra értékelték, az igénybevétel gyakoriságánál pedig a legtöbben azt jelölték, hogy évente mindössze néhány alkalommal vesznek részt kulturális eseményen. A válaszok szórása az utóbbi kérdés esetén volt a legnagyobb (32%)

A 2. táblázatban látható a kultúra fontosságának, vele való elégedettségnek és az igénybevételének kapcsolata a vizsgálatba bevont potenciális magyarázó változókkal. A vizsgált 15 kapcsolatból mindössze 4 nem szignifikáns (a táblázatban kihúzással jelölt esetekben), a többi esetben szignifikáns kapcsolat mutatható ki. Utóbbiak azonban csak gyenge kapcsolatra utalnak. A legerősebb kapcsolat a városrész és a kulturális kínálattal való elégedettség között tapasztalható.

2. táblázat: A kapcsolat erősségét mérő Cramer-mutatók értékei

Magyarázandó változók kultúra	Magyarázó változók				
	Melyik városrészben él?	Háztartásában a nettó jövedelem/hó/fő?	Eltartott gyermekek száma?	Legmagasabb iskolai végzettsége?	Milyen munkakörben dolgozik?
fontosság	,171	,111	—	—	,136
elégedettség	,196	,138	—	,160	,130
igénybevétel gyakorisága	,129	—	,081	,095	,138

Jelölés: — nem szignifikáns kapcsolat (5%-os szignifikancia-szint mellett)

Forrás: 1200 fős veszprémi reprezentatív lakossági felmérés (KRAFT, 2017) alapján saját eredmények

A szignifikáns összefüggések:

- A válaszoló lakhelye (városrész), és munkaköre is befolyásolja azt, hogy mennyire tartja fontosnak a kultúrát, hogy mennyire elégedett a kínálattal, illetve milyen gyakran vesznek igénybe ilyen szolgáltatásokat.
- A háztartás egy főre jutó havi nettó jövedelme befolyásolja azt, hogy, mennyire tartják fontosnak a kultúrát, illetve mennyire elégedettek vele. (Minél gazdagabbak, annál elégedettebbek a kulturális ellátással.)
- Az eltartott gyermekek száma is meghatározza azt, hogy milyen gyakran veszik igénybe a kulturális szolgáltatásokat.
- A végzettség hat a kulturális kínálattal való elégedettségre és az igénybevétel gyakoriságára. (A magasabb végzettségűek nagyobb valószínűséggel vesznek részt kulturális eseményeken.)

Összegzés

A tanulmány tárgyát képező Veszprém kulturális kereslete és kínálata kapcsán bemutattunk néhány szekunder (KSH) statisztikát, valamint a KRAFT-Index során használt lakossági kérdőív (2017) kultúrával kapcsolatos kérdésére adott válaszokat.

A leggyakoribb válaszok alapján (egy 1-től 4-ig tartó skálán) a helyi lakosság a kultúrát maximális fontosságúra értékelte (4), eggyel kevesebb az ezzel való elégedettség (3). A veszprémiek tipikusan évente csak néhány alkalommal vesznek igénybe kulturális szolgáltatásokat.

A kapcsolatvizsgálatok eredményei szerint megállapítottuk, hogy az összes feltételezett magyarázó változó (városrész, jövedelem, gyermekek, végzettség, munkakör) kapcsolatban áll a kultúra mutatóinak legalább egyikével. Az egyik legfontosabb következtetés az, hogy minél gazdagabbak a helyi lakosok, annál inkább elégedettebbek a kulturális ellátással. A primer eredmények alátámasztják a kulturális kereslet és a végzettség közötti összefüggést is: a magasabb végzettségűek nagyobb valószínűséggel vesznek részt kulturális eseményeken.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a KRAFT-Központon belül, a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete támogatásával valósult meg.

Irodalom

- Bárdosi M. – Lakatos Gy (2005) A kulturális statisztika módszertana és fogalmai. *Statisztikai módszertani füzetek*, 45. <http://mek.oszk.hu/11100/11108/11108.pdf> Letöltve: 2018. 08. 16.
- Hofstede, G (1991) *Culture and organizations. Software of the mind.* McGraw-Hill, London.
- Kovács, Z (2006) *Kultúrák versengése a globalizáció korszakában.* PhD (doktori) értekezés. Veszprém
- KRAFT (2017): *Szakértői jelentés a KRAFT-Index veszprémi felméréséről.* Munkaanyag. Kőszeg.
- KSH (2018) *Éves településstatisztikai adatok 2016-os településszerkezetben, Magyarország települései (2000-2016).* KSH / Adatok / Tájékoztatói adatbázis / Területi statisztika. <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?page=2&szst=T> Letöltve: 2018. 05. 22.
- Miszlivetz, F (2015) *Kreatív város – fenntartható vidék Kőszeg város példáján.* Társadalomtudományok és Európa-tanulmányok Intézete Alapítvány, Kőszeg